

ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ КЕРІВНИХ ПРИНЦИПІВ І РАМКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В. С. КОСТЮК, кандидат економічних наук

А. А. ОСІПОВА, кандидат економічних наук

Я. Ю. КОСТЮК, здобувач третього (освітньо-наукового рівня) вищої освіти (доктор філософії)

Уманський національний університет

У статті досліджено сучасні тенденції вдосконалення інституту державної допомоги як в Європейському Союзі, так і в Україні. Обґрунтовано необхідність і значущість імплементації законодавства ЄС у сфері конкуренції та державної допомоги як однієї з ключових умов вступу України до Європейського Союзу. Проаналізовано принципи та критерії допустимості й недопустимості надання державної допомоги. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення механізмів контролю за ефективністю використання державних ресурсів, а також наголошено на доцільності внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Ключові слова: конкуренція, державна допомога, принципи допустимості та недопустимості державної допомоги, критерії та принципи державної допомоги, тест балансування.

Постановка проблеми. Інститут державної допомоги суб'єктам господарювання в країнах Європейського Союзу є одним із ключових системоутворюючих елементів, що забезпечує ефективне функціонування як внутрішніх ринків, так і єдиного європейського ринку. Він сприяє залученню інвестицій та, як складова антимонопольної політики, виконує функцію контролю за ефективним використанням державних ресурсів. Відповідно до оновлених вимог acquis Європейського Союзу у сфері державної допомоги, Україна має сформувати інститут державної допомоги суб'єктам господарювання на основі керівних принципів і рамкових положень ЄС, а також імплементувати відповідні норми acquis у національне законодавство.

Імплементація законодавства ЄС у сфері конкуренції та державної допомоги є однією з ключових умов вступу України до Європейського Союзу і важливою передумовою сталого економічного розвитку. Виходячи з цього, Україна просуватиме власну інтеграцію до європейського ринку шляхом створення справедливого конкурентного середовища, що, з одного боку, гарантує рівні умови для бізнесу та привабливість інвестиційного клімату, а з іншого – сприятиме ефективному використанню державних коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічні та правові аспекти державної допомоги суб'єктам господарювання знайшли відображення в

численних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців. Сучасні дослідження Акімової Л. [1], Андрухович Д. [2], Кулик О. [3], Петруненко Я. [4], Шевчук А. [5], Шпомер А. [6], Заяць О., Яреми Т. [7] та інших сприяють більш глибокому розумінню поняття державної допомоги суб'єктам господарювання не як забороненого, а як ефективного інструменту для розвитку економіки за умови дотримання законодавства, як засобу забезпечення ефективного використання бюджетних коштів. Вчені розглядають загальні правові та інституційні рамки державної допомоги в контексті конкурентної політики та антимонопольного законодавства Європейського Союзу в особливих умовах підготовки до вступу України до ЄС. Хоч питання пошуку шляхів вдосконалення інституту державної допомоги в умовах руху до ЄС викликають значний інтерес, водночас залишається низка невирішених проблем, які потребують подальшого глибокого вивчення для розробки більш ефективних підходів і стратегій для забезпечення прозорості та ефективності державної допомоги, що сприяє її наближенню до європейських стандартів.

Метою статті є дослідження підходів до визначення, оцінки та вдосконалення механізмів державної допомоги в Україні на основі принципів права ЄС з урахуванням умов воєнного стану та євроінтеграційного курсу держави.

Методика досліджень. Методологічною базою дослідження служать загальнонаукові методи: аналізу і синтезу для оцінки інституту державної допомоги, діалектичний метод для розуміння певної трансформації правил надання державної допомогита асquis ЄС, абстрактно-логічний метод для формулювання висновків. Теоретичною базою в дослідженні були напрацювання вітчизняних і закордонних вчених в сфері антимонопольної політики. Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні документи Європейського Союзу і органів влади України, що стосуються державної допомоги, довідкові, статистичні, інформаційні та нормативно-методичні матеріали офіційних і неофіційних джерел.

Результати досліджень. Економічні пріоритети розвитку будь-якої держави та механізми їх реалізації значною мірою детермінуються ефективністю функціонування інституту державної допомоги суб'єктам господарювання. Вибір відповідних механізмів та інструментів підтримки, принципів і критеріїв їх застосування з метою стимулювання економічного зростання та раціонального використання державних ресурсів потребує зваженого підходу, оскільки існує ризик виникнення невинновданого спотворення конкурентного середовища як на національних ринках, так і в межах спільного внутрішнього ринку Європейського Союзу.

Результати наукових досліджень засвідчують існування суперечливих оцінок щодо доцільності надання державної допомоги суб'єктам господарювання. З одного боку, така допомога розглядається як важливий інструмент підтримки національного виробника, складова політики економічного протекціонізму, що сприяє зростанню ВВП та поліпшенню інвестиційного клімату. З іншого боку, основним ризиком є послаблення конкурентного середовища та неефективне використання державних фінансових

ресурсів. Саме тому державна допомога, яка спотворює або загрожує спотворенням конкуренції шляхом вибіркового сприяння окремим підприємствам чи секторам, вважається несумісною зі спільним ринком Європейського Союзу, оскільки впливає на міждержавну торгівлю. Це положення чітко закріплене в Договорі про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС). Як правовий інститут, державна допомога була офіційно включена до права Європейського Союзу Римським договором від 25 березня 1957 року, яким закладено загальний принцип її несумісності з внутрішнім ринком за умови створення нерівних умов конкуренції. У чинній редакції ДФЄС норми, що регламентують державну допомогу, надану державами-членами, викладені у статтях 107–109 секції 2 глави 1 розділу VII, зокрема стаття 107 визначає, що державна допомога «є несумісною з внутрішнім ринком тією мірою, якою вона впливає на торгівлю між державами-членами» [8].

Упродовж майже семи десятиліть функціонування Європейського Союзу норми *acquis* ЄС у сфері державної допомоги зазнали еволюції та були доповнені низкою ключових нормативно-правових актів. До таких документів належать:

1. Регламент Комісії (ЄС) № 651/2014 від 17.06.2014 про визнання певних категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком на підставі статей 107 і 108 ДФЄС;

2. Повідомлення Комісії (ЄС) № 2016/C 262/01 щодо поняття державної допомоги відповідно до статті 107(1) ДФЄС;

3. Секторальні (галузеві) норми, що дозволяють оцінити допустимість державної допомоги;

4. Правила *de minimis*, які регламентують порядок надання незначної державної допомоги;

5. Правила компенсації послуг загального економічного інтересу, а також положення щодо державної допомоги державним і комунальним підприємствам.

До 2017 року, коли набув чинності Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», у вітчизняному законодавстві було відсутнє визначення поняття «державна допомога», що ускладнювало запровадження ефективного контролю за розподілом і використанням бюджетних коштів. Така законодавча прогалина сприяла поширенню корупційних практик, незважаючи на те, що зобов'язання щодо контролю за державними субсидіями Україна взяла на себе ще у 2008 році після вступу до Світової організації торгівлі (СОТ) та укладення низки міжнародних угод, зокрема Угоди про асоціацію з ЄС і Угоди з країнами Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ).

Ці міжнародні договори не лише передбачають обов'язок України здійснювати контроль за наданням державної допомоги, але й створюють правові механізми для захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції у разі порушень з боку торговельних партнерів. Упровадження нової системи державної допомоги, орієнтованої як на підтримку бізнесу, так і на забезпечення добросовісної конкуренції, зумовлене поєднанням внутрішніх і зовнішніх факторів. До внутрішніх чинників належить, насамперед, необхідність усунення ризиків спотворення конкуренції, підвищення прозорості, підзвітності та ефективності використання державних ресурсів. Водночас одним із

визначальних зовнішніх чинників є виконання Україною зобов'язань у межах євроінтеграційного курсу, зокрема уніфікація національного правового поля відповідно до принципів і рамкових положень функціонування спільного ринку Європейського Союзу як необхідної умови набуття повноправного членства.

У межах Угоди про асоціацію Україна зобов'язалася імплементувати чинні правила державної допомоги, які діють у Європейському Союзі, без можливості тривалого адаптаційного періоду для внутрішньої трансформації відповідних норм. Особливої актуальності це питання набуло після рішення Європейської ради від 14 грудня 2023 року щодо відкриття переговорів про вступ України до ЄС, яким було чітко визначено етапність та поетапну реалізацію системи моніторингу і контролю за наданням державної допомоги в Україні.

Нормативна база у сфері державної допомоги в Україні охоплює низку основоположних документів, що визначають засади формування та реалізації відповідної політики. До них належать:

- статті 262–267 Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і державами-членами – з іншого;
- Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»;
- Закон України «Про внесення змін до пункту 5 розділу IX «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо застосування його положень під час дії воєнного стану»;
- Перелік послуг, що становлять загальний економічний інтерес;
- Порядок повернення незаконної державної допомоги, несумісної з принципами конкуренції;
- Порядок подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу або зміни до умов чинної допомоги;
- Порядок здійснення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання;
- Порядок, форми і вимоги щодо подання інформації до Антимонопольного комітету України про чинну державну допомогу;
- Порядок ведення та доступу до реєстру державної допомоги суб'єктам господарювання, а також інші підзаконні акти.

У відповідності до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», державна допомога визначається як підтримка в будь-якій формі, надана суб'єктам господарювання за рахунок державних або місцевих ресурсів, яка спотворює або створює загрозу спотворення економічної конкуренції, надаючи окремим виробникам товарів або учасникам господарської діяльності необґрунтовані переваги [9].

Критерії оцінки допустимості державної допомоги є ключовим інструментом контролю, що регламентує надання допомоги відповідно до конкретної мети або сектора. Їх дотримання необхідне для отримання рішення Антимонопольного комітету України щодо допустимості допомоги, а наслідки застосування таких критеріїв проявляються у вигляді певних економічних ефектів. Щоб ці критерії були ефективними, вони мають ґрунтуватися на визначених принципах, наведених у таблиці 1.

Табл. 1. Принципи критеріїв допустимості державної допомоги

Принципи	Характерні риси
Чіткість і прозорість	Надавач державної допомоги повинен оприлюднити всю достовірну інформацію, яка стосується об'єкта фінансування. Зазначена інформація повинна бути доступною для громадськості без обмежень та зберігатися в надавача державної допомоги протягом десяти років. Це допомагає як надавачам допомоги, так і бізнесу зрозуміти свої права та обов'язки і виключити корупційні зловживання.
Обґрунтованість	Повинна бути чітко вказана мета та форми державної допомоги; підстави надання державної допомоги; строк надання державної допомоги; найменування отримувача державної допомоги; загальний обсяг державної допомоги та її частка в загальному бюджеті діяльності чи робіт, на які надається фінансування.
Правова визначеність і відповідність рамковим положенням ЄС	Критерії встановлюють передбачувані правила щодо допустимості державної допомоги, сприяючи інвестиціям і чесній конкуренції. Вони допомагають надавачам формувати заходи, які з більшою ймовірністю отримають схвалення АМКУ та зменшують ризик судових спорів. Чіткі критерії також дозволяють верифікувати державну допомогу на шляху до євроінтеграції.
Узгодженість	Критерії забезпечують системну цілісність у застосуванні правил державної допомоги в різних сферах, секторах та регіонах України. Така узгодженість допомагає запобігти олігархічному, а також владно-політичному впливу на конкуренцію та забезпечує рівні правила гри.
Ефективність	Чіткі критерії спрощують процес оцінки заходів державної допомоги, зменшуючи адміністративно-корупційну складову та затримку як для надавачів і одержувачів допомоги, так і для АМКУ, який на основі поданих документів приймає рішення про допустимість допомоги.

За останні два роки Кабінет Міністрів України затвердив такі критерії оцінки допустимості державної допомоги: для підтримки культури та збереження культурної спадщини; для підтримки малого і середнього підприємництва; для стимулювання регіонального розвитку; для надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес у сфері медіа; суб'єктам господарювання для розвитку місцевої інфраструктури; для рекреаційної інфраструктури; для надання послуг загального економічного інтересу; у сфері цивільної авіації; для провадження діяльності, пов'язаної зі спортивною інфраструктурою; для суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана з використанням об'єктів портової інфраструктури.

Оцінка державної допомоги є складним і важливим процесом, у якому, як Україна, так і Європейський Союз постійно працюють над удосконаленням

методики та інструментів аналізу. Оскільки висновки щодо допустимості надання допомоги можуть бути діаметрально протилежними – від підтримки як чинника економічного зростання до заперечення через ризики спотворення конкуренції – у практиці ЄС важливу роль відіграє застосування так званого тесту балансування. Це відносно новий підхід до оцінки державної допомоги, представлений Європейською комісією у 2009 році, який застосовується у випадках, коли чинні нормативно-правові акти не містять конкретних положень або вказівок, необхідних для повноцінного аналізу допустимості державної підтримки в окремій ситуації.

Тест балансування полягає у глибинному порівняльному аналізі позитивних і негативних наслідків надання державної допомоги для впровадження більш економічного підходу до оцінки наслідків державної допомоги замість формального. Якщо загальний баланс ефектів є позитивним, державна допомога визнається допустимою і може бути надана, якщо ж баланс негативний – це вказує на те, що допомога є несумісною з внутрішнім ринком та визнається забороненою, або необхідна подальша робота в умовах дотримання законодавства щодо усунення ризиків спотворення конкуренції.

Крім досвіду Європейської комісії, також вже існує європейська судова практика щодо оцінки допустимості державної допомоги з використання тесту балансування. Зазначені європейські підходи, після детального опрацювання відповідного досвіду, могли б застосовуватися й в Україні під час розробки проектів нових критеріїв оцінки допустимості різних категорій державної допомоги, адже поки Антимонопольний комітет вивчає можливості застосування тесту балансування у своїй роботі.

Задля забезпечення ефективності державної допомоги, недопущення викривлення конкуренції, Антимонопольний комітет України як уповноважений орган з питань державної допомоги, проводить моніторинг такої допомоги, включаючи формування реєстру державної допомоги суб'єктам господарювання. Спираючись на стандарти ЄС, Україна повинна використовувати досвід формування трьох основних баз даних, які існують в Європейському Союзі для контролю за наданням державної допомоги в державах-членах:

- SANI2 (State Aid Notification Interactive) – електронна база, яка створена для збору загальної інформації про отримувача, форми, мету та тривалість конкретної державної допомоги;

- TAM (State Aid Transparency Award Module) – Європейською Комісією розроблена ІТ-платформа для оприлюднення інформації про надання державної допомоги у державах-членах ЄС з метою дотримання вимог прозорості;

- SARI2 (State Aid Reporting Interactive) – електронна база для збору щорічної інформації про суму фактично виплаченої державної допомоги у країні за рік.

Російсько-українська війна суттєво вплинула на законодавче регулювання у сфері державної допомоги, що було зумовлено необхідністю оперативного забезпечення національної безпеки, фінансування потреб Збройних сил України та соціального захисту населення. У зв'язку з цим на початку повномасштабного

вторгнення було ухвалено рішення про призупинення дії Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». 13 квітня 2022 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до пункту 5 розділу IX «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо застосування його положень під час дії воєнного стану» № 2175-IX від 01.04.2022, яким передбачено спрощення механізму надання державної допомоги суб'єктам господарювання на період дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування.

Насамперед це означає, що вся державна допомога, затверджена нормативно-правим актом надавача державної допомоги, яка надається під час дії воєнного стану, є допустимою для конкуренції. Відповідно до «Роз'яснення з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги» [11], що надав АМКУ, норми статей 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 Закону «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей цього Закону, під час дії воєнного стану не застосовуються, а саме, статті цього закону, що стосуються допустимості державної допомоги (стаття 6, 7), нової державної допомоги (стаття 9–11), незаконної державної допомоги та неналежного використання державної допомоги (стаття 12, 13), повернення державної допомоги недопустимої для конкуренції (стаття 14), чинної державної допомоги (стаття 15), проведення моніторингу державної допомоги (стаття 16), а також інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей цього закону. Під час дії воєнного стану надавачі державної допомоги звільняються від обов'язку повідомляти Антимонопольний комітет України про нову державну допомогу та про пропозиції щодо внесення змін до умов чинної державної допомоги що передбачають збільшення фінансування більш як на 20 відсотків бюджету відповідної програми (крім державної допомоги, що надається через Фонд розвитку підприємництва).

Окрім того, згідно з роз'ясненнями Антимонопольного комітету України щодо застосування законодавства у сфері державної допомоги, з моменту запровадження воєнного стану призупиняються всі строки подання інформації про чинну державну допомогу. Надати таку інформацію надавачі допомоги зобов'язані до 1 квітня року, що настає після року припинення або скасування воєнного стану. Таким чином, зміни передбачають, що на період дії воєнного стану АМКУ не здійснює розгляду повідомлень про нову державну допомогу, не розглядає справи та не перевіряє інформацію про незаконну державну допомогу; водночас уся державна допомога, надана в цей період, вважається допустимою без необхідності повідомлення Комітету.

Попри призупинення дії Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», зобов'язання в межах Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом залишаються чинними, а повернення закону до повноцінної дії є критично важливим для ефективного функціонування системи державної допомоги та контролю за нею. У процесі скринінгу з боку Європейської комісії експерти наголосили на необхідності відновлення дії законодавства про державну допомогу, підкреслюючи, що навіть в умовах

воєнного стану державні ресурси мають використовуватися ефективно та під належним контролем.

Висновки. Проведене дослідження проблем вдосконалення інституту державної допомоги в Україні на основі керівних принципів і рамкових положень Європейського Союзу засвідчує, що державна допомога, як інструмент економічного розвитку, є не лише допустимою, а й необхідною за умови дотримання вимог прозорості, правової визначеності та відповідності нормам *acquis* ЄС. Водночас лише імплементація оновленого підходу до регулювання цієї сфери дозволить забезпечити її дієвість в умовах євроінтеграції та підвищити довіру до державного втручання в ринкові процеси. Україна продовжує реформування конкурентного законодавства з метою підвищення прозорості, підзвітності та ефективності механізмів надання державної допомоги суб'єктам господарювання, що є важливою умовою для зближення з європейськими стандартами.

Особливу увагу необхідно приділяти формуванню критеріїв допустимості державної допомоги, які мають відповідати принципам чіткості, прозорості, узгодженості та правової визначеності, а також враховувати рамкові положення ЄС. Доцільним і перспективним у цьому контексті є впровадження в Україні тесту балансування, що базується на глибинному аналізі позитивних і негативних наслідків державної підтримки та широко застосовується в практиці Європейської комісії. Крім того, інтеграція сучасних цифрових інструментів контролю, зокрема адаптація до національних умов трьох баз даних ЄС (SANI, TAM, SARI), має стати частиною стратегії розвитку інституційної спроможності у сфері державної допомоги. В умовах воєнного стану, коли частина нормативного регулювання була призупинена, важливо забезпечити поетапне відновлення контролю над механізмами розподілу державної допомоги, що сприятиме справедливому доступу до бюджетних ресурсів і забезпеченню принципів добросовісної конкуренції.

Література:

1. Акімова Л. М. Практика електронних державних закупівель у країнах ЄС. Новітні інформаційно-комунікаційні технології в модернізації публічного управління: зарубіжний і вітчизняний досвід: матеріали V наук.-практ. семінару (20 березня – 20 квітня 2017 р.). Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ при Президентові України, 2017. С. 1–4.
2. Андрухович Д. Р. Поняття ефективності в системі державної допомоги суб'єктам господарювання. Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-12/tezi-gch_gotove_final_20.pdf (дата звернення 08.05.2025). <https://doi.org/10.53679/NISS-confproceed.2023.20>
3. Кулик О. Система державної допомоги в Україні: як європейські вимоги можуть зробити її більш ефективною. Режим доступу: https://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/derjdopomoga_web.pdf. (дата звернення 08.05.2025).
4. Петруненко Я. В. Поняття державної підтримки суб'єктів господарювання як засобу забезпечення ефективного використання бюджетних коштів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 110–115.

5. Шевчук А. В. Щодо поняття та основних змістовних елементів державної підтримки малого бізнесу. *Young Scientist*. 2017. № 9 (49). С. 54–59.
6. Шпомер А. І., Пророченко В. В. Правові проблеми визначення поняття, змісту та форм державної допомоги суб'єктам господарювання. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Вип. 4 (44) 2019. С. 156–161.
7. Zayats O., Yarema T. EU Competition policy. *Norwegian Journal of Development of the International Science*. 2022. № 89. P. 19–21.
8. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (дата звернення: 09.05.2025).
9. Закон України про державну допомогу суб'єктам господарювання [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (дата звернення: 12.05.2025).
10. Закон України про внесення зміни до пункту 5 розділу 9 Прикінцеві та перехідні положення Закону України про державну допомогу суб'єктам господарювання щодо застосування його положень під час дії воєнного стану № 2175-IX від 01.04.2022 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2175-20#Text> (дата звернення: 15.05.2025).
11. Роз'яснення з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги [Електронний ресурс]. URL: <https://amcu.gov.ua/npras/rozyasnennya-z-pitan-zakonodavstva-u-sferi-derzhavnoyi-dopomogi> (дата звернення: 18.05.2025).

References:

1. Akimova, L. M. (2017). Practice of electronic public procurement in the EU countries. In V. M. Dreshpak (Ed.), *Modern information and communication technologies in the modernization of public administration: Foreign and domestic experience* (Materials of the V scientific-practical seminar, March 20 – April 20, 2017, Dnipro) (pp. 1–4). Dnipropetrovsk: DRIDU NADU under the President of Ukraine. [in Ukrainian].
2. Andrukhovych, D. R. (2025). The concept of efficiency in the system of state aid to business entities. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-12/tezi-gch_gotove_final_20.pdf (Accessed: 08.05.2025). [in Ukrainian].
3. Kulyk, O. (2025). The system of state aid in Ukraine: how European requirements can make it more effective. Retrieved from https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/derjdopomoga_web.pdf (Accessed: 08.05.2025). [in Ukrainian].
4. Petrunenko, Ya. V. (2018). The concept of state support for business entities as a means of ensuring efficient use of budget funds. *Entrepreneurship, Economy and Law*, no. 6, pp. 110–115. [in Ukrainian].
5. Shevchuk, A. V. (2017). On the concept and main substantive elements of state support for small business. *Young Scientist*, no. 9(49), pp. 54–59. [in Ukrainian].
6. Shpomer, A. I., Prorochenko, V. V. (2019). Legal problems of defining the concept, content and forms of state aid to business entities. *Bulletin of NTUU “KPI”. Political Science. Sociology. Law*, no. 4(44), pp. 156–161. [in Ukrainian].
7. Zayats, O., Yarema, T. (2022). EU competition policy. *Norwegian Journal of Development of the International Science*, no. 89, pp. 19–21.
8. Consolidated versions of the Treaty on the European Union. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (Accessed: 09.05.2025).

9. Law of Ukraine “On State Aid to Business Entities”. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (Accessed: 12.05.2025). [in Ukrainian].

10. Law of Ukraine “On amendments to clause 5 of section IX ‘Final and transitional provisions’ of the Law of Ukraine ‘On State Aid to Business Entities’ regarding the application of its provisions during martial law” No. 2175-IX dated 01.04.2022. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2175-20#Text> (Accessed: 15.05.2025). [in Ukrainian].

11. Clarifications on the application of legislation in the field of state aid. Retrieved from <https://amcu.gov.ua/npas/rozyasnennya-z-pitan-zakonodavstva-u-sferi-derzhavnoyi-dopomogi> (Accessed: 18.05.2025).

Annotation

Kostyuk V., Osipova A., Kostyuk Y.

Improving the Institution of State Aid in Ukraine Based on the Guiding Principles and Framework Provisions of the European Union

This article explores modern approaches to improving the institution of state aid in Ukraine, taking into account the guiding principles and regulatory provisions of the European Union. The authors substantiate the need to harmonize Ukrainian legislation in the field of competition and state aid with the norms of the EU acquis as a prerequisite for further European integration and the development of fair competition. A comprehensive analysis is conducted on the legal nature of state aid, its functions, and the principles of admissibility and effectiveness assessment criteria.

Special attention is given to the analysis of legislative changes in Ukraine during martial law and the challenges faced by national regulators amid economic transformation. The paper examines the functioning of the state aid legal framework in the European Union, particularly the application of the balancing test as a tool for assessing the economic feasibility of public support, taking into account both its positive and negative consequences.

Based on the analysis of the legal frameworks of the EU and Ukraine, the authors propose ways to improve mechanisms for monitoring, transparency, and accountability of state aid. The paper emphasizes the expediency of implementing digital control tools such as the SANI, TAM, and SARI electronic platforms, adapted to the Ukrainian context. The use of such platforms is expected to reduce corruption risks, ensure public access to information on the allocation of budgetary resources, and enhance trust in government policies supporting businesses.

The study’s findings highlight the necessity of gradually restoring a fully functional legal framework for state aid even under martial law and the importance of continuing reforms toward the implementation of European standards in competition policy. It concludes that the introduction of a system of clear admissibility criteria for state aid, based on the principles of transparency, justification, legal certainty, and consistency, is essential for effective public resource management and successful Ukraine–EU convergence.

Key words: *competition, state aid, principles of admissibility and inadmissibility of state aid, criteria and principles of state aid, balancing test.*